

pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, maktabgacha ta'limni boshqarish tizimini takomillashtirish" kabi muhim vazifalarni amalga oshirishga qaratilgan [3:15].

Shu bilan birga, ta'kidlash joizki, ijtimoiy-madaniy va kasbiy makonning o'zgaruvchan sharoitida professor-o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirishga mo'ljallangan ta'lim tizimlari kasbiy mahoratni, kasbiy

madaniyatni, o'qituvchilarning shaxsiy fazilatlarini shakllantirishning zarur va yetarli darajasini ta'minlay olmasdi.

Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagog kadrlarining tarbiyalanuvchilarga vo'naltirilgan ta'lim tamoyillari bo'yicha kasbiy kompetensiyasini uzluksiz rivojlantirishni ta'minlaydigan shunday ta'lim tizimini yaratish zaruriyati tug'ilmoqda.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida". 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida" farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi: <https://lex.uz/docs4327235#4328024>

4. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения. - М., 1990.

5. Печеркина, А. А. Развитие профессиональной компетентности педагога: теория и практика. – Екатеринбург: 2011.

6. Quchqorova N.M. Pedagogik kasbiy kompetentligi va kreativlik. Toshkent-2022.

REZYUME. Maqola kasbiy kompetensiyani rivojlantirishda kasbiy-pedagogik ta'limni uyg'unlashtirish asoslari muammosiga bag'ishlangan. Maqolada ta'lim tashkilotida pedagog kadrlarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning yangi mazmuni yangi jamiyat uchun ta'lim tashkiloti mutaxassislarini tayyorlashda uzluksizlik, innovatsion yo'nalish asoslarining zarurligi haqida aytiladi.

РЕЗЮМЕ. Статья посвящена проблеме принципов гармонизации профессионально-педагогического образования в развитии профессиональной компетентности. В статье новое содержание развития профессиональной компетентности педагогических кадров в образовательной организации рассказывается о необходимости преемственности и основах инновационного направления в подготовке специалистов образовательной организации для нового общества.

SUMMARY. The article is devoted to the problem of the principles of harmonizing professional-pedagogical education in the development of professional competence. In the article, the new content of the development of the professional competence of pedagogic personnel in the educational organization is told about the need for continuity and the foundations of the innovative direction in the training of specialists of the educational organization for the new society.

BIBLIOGRAFIK MA'LUMOTLAR PLATFORMASI - ILMIY TADQIQOT METODOLOGIYASIDA YANGICHA YONDASHUV

T.N.Jo'rayev – *pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent*
Qarshi davlat universiteti

Tayanch so'zlar: maqola, bibliografik, Mendeley, adabiyot, nashr, ilmiy.

Ключевые слова: статья, библиографический, Mendeley, литература, публикация, научный.

Key words: article, bibliographic, Mendeley, literature, publication, scientific.

Kirish. Hozirgi kunda ilmiy tadqiqot natijalarini nashrga tayyorlash va chop etish ikki usulda ya'ni, an'anaviy (print-qog'ozda) va elektron ko'rinishda nashr etiladi. Maqola va tezislarni nashrga tayyorlash va chop etish jarayoni bilan maxsus ruxsatnomaga ega bo'lgan tashkilotlar (nashriyot, ilmiy tadqiqot institutlari, oliy ta'lim muassasasi va b.) ish yuritishadi. Biz mazkur maqolada ilmiy tadqiqot natijalarini nashrga tayyorlash uchun zamonaviy bibliografik ma'lumotlar platformasidan foydalanish bo'yicha tadqiqot natijalari va Mendeley dasturidan foydalanish metodikasini qisqacha yoritib berishga harakat qilamiz.

Asosiy qism. Ilmiy maqola – mustaqil ilmiy tadqiqot natijasi bo'lib, u dolzarb ilmiy muammo bo'yicha joriy davrga qadar ommaga ma'lum bo'lgan ilmiy qarash va farazlarni o'rgangan holda o'z fikr mulohazalarini bayon qilishdir (matn, audio, video va b.) [1:8-9].

Yuqori maqsadni ko'zlagan insonlar uchun ilmiy maqolani o'rni judayam muhim ahamiyat kasb etadi. Ilmiy maqolalarda zamonaviy ilm-fan sohalarining nazariy yoki amaliy asoslarini rivojlantirishga tadqiqotchining shaxsiy hissasi nimadan iborat ekanligi iloji boricha yorqinroq ifodalanadi [2:16].

Maqolaning dastlabki qismida dunyoviy tillarida qisqa va lo'nda shakldagi annotatsiya (maqolaning qisqacha mazmuni) hamda kalit so'zlar keltirilishi lozim. Ilmiy maqola, odatda, tuzilish jihatidan bir nechta qismga bo'linadi. Maqolaning kirish qismida muhokama etilayotgan mavzuning dolzarbligi ta'riflanadi va asoslab beriladi, shuningdek, tadqiqot sohasi, obyekti va predmeti, tadqiqotning maqsadi, vazifalari muammo sifatida qo'yiladigan masalaning yechimi, taklif etilayotgan yechimning nazariy va amaliy ahamiyati haqida fikr bildiriladi.

Hozirgi kunda xalqaro konferensiyalar va jurnallar odatda maqola va tezislarni hamda monografiyalarni IMRAD (Introduction (Kirish), Methodology (Uslubiyat), Results

(Natijalar), And, Discussion (Muhokama) qolipida tayyorlash talabi asosida qabul qilmoqda [4:54].

Mazkur maqolada barcha maqola va tezislarda keltiriladigan adabiyotlar ro'yxatini shakllantirishda foydalaniladigan zamonaviy bibliografik ma'lumotlar platformasi Mendeley dasturi va undan foydalanish metodikasi haqida amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish maqsad qilingan.

Mendeley (**Elsevier**) - bibliografik ma'lumotlar bilan ishlash platformasi bo'lib, u o'z ma'lumotlar bazasi (maqola, tezis, monografiya va b.) asosida olimlarning ijtimoiy tarmog'ini yaratish, tadqiqot ma'lumotlarini saqlash, tartibga solish, qayd etish, oson iqtibos keltirish hamda iqtibos turini tezda almashtirish yordam beradigan dasturiy vositadir¹.

Ilmiy-innovatsion faoliyatini rivojlantirish maqsadida professor-o'qituvchilarning Scopus, Science Direct, Web of Science xalqaro ilmiy-texnik ma'lumotlar bazalaridagi jurnallarga ilmiy maqolalarni tayyorlash va chop etish orqali professor-o'qituvchilarning tadqiqotchi sifatida nashr faolligini rivojlantirish, shuningdek Scopus, Science Direct, Mendeley tizimlari imkoniyatlaridan foydalanish asosida shaxsiy, kasbiy axborot maydonini Scopus, Science Direct, Web of Science tizimlari asosida takomillashtirish muhim o'rin tutadi [6:49].

Mendeleyning asosiy vazifalari va undan foydalanish metodikasini tushunib olishdan oldin foydalanuvchi bilishi lozim bo'lgan asosiy tushunchalardan biri - xalqaro bibliografik standartlardir. Quyida ommaviy bibliografik standartlarning ko'p qo'llaniladigan turlariga qisqacha izoh beramiz:

MLA (Modern Language Association) - formati asosan til, adabiyot, san'at va boshqa gumanitar fanlar uchun

¹ Manba: <https://www.elsevier.com/solutions/mendeley>
(murojaat sanasi: 01.11.2023)

qo'llaniladigan bibliografik ro'yxatni shakllantirishda foydalaniladi.

NLM (National Library of Medicine) - bibliografik uslubi ko'pincha xalqaro tibbiy jurnal muharrirlari qo'mitasi (ICMJE) tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, asosan tibbiyot sohasidagi ilmiy tadqiqot natijalarini nashr etishdagi adabiyotlar ro'yxatini shakllantirishda foydalaniladi.

IEEE (Elektr va elektronika muhandislari instituti) - muhandislik, kompyuter fanlari va axborot texnologiya-

larining ko'plab sohalarini qo'llab-quvvatlovchi professional tashkilot bo'lib, jurnallar va konferensiya materiallarini nashr etishdan tashqari, IEEE turli sohalar uchun bir nechta standartlarni belgilaydi [5:58].

Metodologiya: Mazkur maqola shakllanishida ilmiy tadqiqot ishlari bilan band bo'lgan olimlar, magistrning bibliografik ma'lumotlar platformasidan foydalanish haqidagi so'rovnoma asos sifatida xizmat qildi (1-jadvalga qarang).

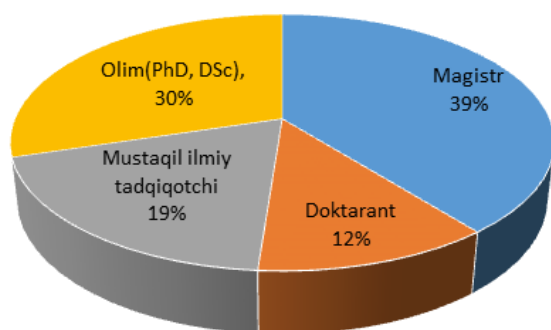
1-jadval. Ilmiy faoliyat natijalarini xalqaro standartlar asosida nashrga tayyorlash uchun bibliografik ma'lumotlar platformasidan foydalanish bo'yicha tadqiqot natijalari

№	Savollar	Javoblar			
		23-28	29-38	39-53	54-65
1	Yoshingiz				
2	Kasbiy – ilmiy faoliyatingiz	Magistr	Doktarant	Mustaqil ilmiy tadqiqotchi	Olim(PhD, DSc),
3	Maqola yozishda IMRAD qolipi haqida bilasizmi	Yo'q	Ha, qisman tasavvurga egaman	Xalqaro talab ekanini bilaman	Albatta, bilaman, barcha ishlarim IMRAD talabi bo'yicha.
4	Olimning virtual kutubxonasi (Mendeley, Google Academy, Researchgate) haqida	Yo'q, bilmayman	Eshitganman, foydalanishni bilmayman	Bilaman, qisman foydalanaman	Albatta, bilaman, barchasidan foydalanaman
5	Maqola yozishda bibliografiyani qanday shakllantirasiz?	Bitta-bitta yozib chiqaman	Ilmiy ommabop platformalardan foydalanaman	Shunchaki nusxa olib qo'yaman	Bibliografik ma'lumotlar platformasidan foydalanaman
6	Xalqaro bibliografik standartlar haqida bilasizmi(GOST, APA, MLA va b.)?	Yo'q, bilishni xohlayman.	Ha, eshitganman	Ma'lumotga egaman	Albatta, bilaman.
7	Menaleiy bibliografik ma'lumotlar platformasi haqida bilasizmi?	Yo'q, bilishni xohlayman.	Ha, eshitganman	Eshitganman, foydalanishni bilmayman	Albatta bilaman, foydalanaman
8	Mendeleyda bibliografiyalarni avtomatik yaratish haqida tasavvurga egamisiz?	Yo'q, bilishni xohlayman.	Shunday dastur mavjudmi	Eshitganman, foydalanishni bilmayman	Albatta bilaman, foydalanaman juda qulay

Tadqiqotda ishtirok etgan respondentlarning aksariyat qismini ilmiy faoliyat bilan shug'ullanuvchi kasb egalari bo'lganligi bois shaxsga aniqlik kiritish bandini ochiq qoldirdik. Mazkur tadqiqotimiz Qarshi davlat universitetida ilmiy tadqiqot bilan shug'ullanuvchi magistr, doktorant va olimlari hamkorligida tashkil etildi va so'rovnoma online shaklda o'tkazildi.

Tadqiqotda jami 84 nafar respondent ishtirok etdi va ularning kasbiy-ilmiy faoliyati haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilishga o'tamiz (1-rasm). Quyidagi diagrammada ko'rinib turganidek, respondentlarning 33 nafari (39.3%) pedagog magistrlardan tashkil topgan. Shuningdek, so'rovnomada olimlarimiz mavzuga qiziqishi bois 25 nafar (29,8%)ni tashkil etdi.

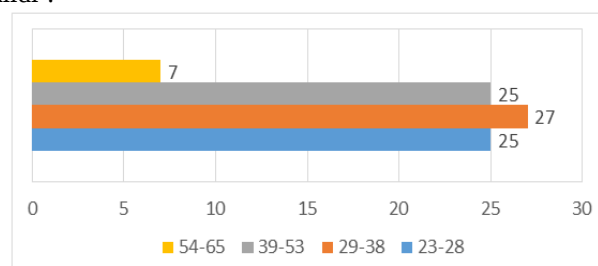
Tadqiqot natijalarini xalqaro standartlar asosida nashrga tayyorlash uchun bibliografik ma'lumotlar platformasidan foydalanish haqidagi so'rovnomaning tahlilidan mavzuning dolzarb va hozirgi kunda ilmiy tadqiqot olib borishda muhim ahamiyat kasb etishini anglashimiz mumkin.

1-rasm. Respondentlarning kasbiy-ilmiy faoliyati haqidagi ma'lumotlar.

Respondentlarning yoshi bo'yicha ma'lumotlari tahlilida 29-38 yoshdagi ilmiy tadqiqot ish bilan faoliyat olib

boruvchilar ko'pchilikni tashkil etayotganini ko'rishimiz mumkin bo'ladi (2-rasm). Statistik tahlillardan ko'rinib turibdiki, respondentlarning o'rtacha yoshi 38,5 yoshni tashkil etmoqda. Bu esa ilmiy tadqiqot bilan band bo'lgan shaxslarning, hayoti davomida band bo'lishi uchun sarflagan vaqtining teng yarimi hisoblanadi. Bunday xulosa qilishda dunyoda o'rtacha umr ko'rish tahlilini e'lon qiluvchi xalqaro tashkilotlar materialida O'zbekiston aholisining o'rtacha umr ko'rish statistik ma'lumotlaridan foydalanildi².

2-rasm. Yosh bo'yicha ma'lumotlar tahlili

Bizga ma'lumki, xalqaro ilmiy tadqiqot natijalarini nashr qiluvchi tashkilotlar IMRAD talabi asosida maqolalar qabul qiladi va so'rovnomamizda ham "Maqola yozishda IMRAD qolipi haqida bilasizmi" degan savolga respondentlar fikri jamlandi. Tadqiqot davomida to'plangan statistik ma'lumotlarda 73% respondentning maqola yozishda IMRAD qolipi haqidagi so'rovi mantiqiy nuqtayi nazardan ijobiy natija hisoblanadi. Lekin 27% respondentlarning (22 nafar) ilmiy tadqiqot ishlarini rasmiylashtirishda xalqaro talablarni bilmasligi va ularning aksariyati (22 nafari - 73%) pedagogik faoliyat bilan bandligini ko'rishimiz mumkin. Yoshi bo'yicha tahlilda mazkur re-

² <https://worldpopulationreview.com/>

spondentlarning o'rtacha yoshi 25 yoshni tashkil etmoqda va bu bizning OTMLarda talabalar uchun ilmiy tadqiqot metodologiyasi bo'yicha bilimlar beruvchi kichik kurslarni o'quv rejalarga kiritishimiz va darslarni amaliy mashg'ulot tarzida o'tkazishimiz kerak bo'ladi.

Tadqiqotning keyingi so'rovi Olimlarning virtual kutubxonasi (Mendeley, Google Academy, Researchgate) haqida bo'lib, respondentlarning ilmiy izlanish natijalarini ilmiy yo'nalishdagi ijtimoiy tarmoqlar va undan foydalanish ko'nikmalariga aniqlik kiritdi. Tahlillar natijasi esa 24 nafar respondent (28,6%) virtual kutubxona haqida eshitgani, ammo undan foydalanish ko'nikmasiga ega emasligini, 21 nafar (25%) respondent esa bu haqida umuman ma'lumotga ega emasligini tasdiqlagan. Mazkur so'rovda qatnashganlarning 24 nafari (28,6%) ilmiy tadqiqotlarini e'lon qilishda qisman virtual kurubxonalaridan foydalanishini, 15 nafari (18%) esa so'rovda berilgan savolga ijobiy xulosa bergan. So'rovlarda berilgan savollarning (jami 4 ta savol) tahlilida 54% respondentlar virtual kutubxonalardan foydalanish ko'nikmasiga ega emasligini ko'rishimiz mumkin bo'ladi.

Maqola yozishda bibliografik ma'lumotlar platformasidan foydalanish bo'yicha o'tkazilgan so'rovnoma natijalarida esa hozirgi kunda ilmiy tadqiqot natijalarini nashr etishda bibliografik ma'lumotlar platformasidan foydalanish holati qoniqarli emas va bu muammoni bartaraf etish asosan oliy ta'lim muassasalari hamda ilmiy tadqiqot institutlari zimmasidagi vazifa hisoblanadi.

Mendeley dasturini o'rnatish va foydalanish amaliyoti.

1. Buning uchun mazkur havola orqali dasturni ko'chirib olamiz (https://www.mendeley.com/?interaction_required=true) va

Adabivotlar

1. Smith J., Ashman M., Dunphy B., & Stracuzzi, A. (2019). 3.5: Documenting Sources in APA, MLA, or IEEE Styles. *Professional Communications*. 2019.
2. Pandey, Sanjay, et al. "Methods of various citing and referencing style: fundamentals for early career researchers." *Publishing Research Quarterly* 36.2 (2020): 243-253.
3. Nugrahanti T. P. et al. Pelatihan Pencarian Referensi Penelitian di Jurnal Index Scopus dan Pengenalan Mendeley Desktop Untuk Meningkatkan Kualitas Karya Ilmiah Mahasiswa Tingkat Akhir //Journal Of Human And Education (JAHE). 2023. T. 3. №. 2. -P. 585-591.
4. Haris I. et al. Pengenalan Teknis Penggunaan Software Turnitin Dan Mendeley Desktop Untuk Meningkatkan Kualitas Karya Ilmiah Mahasiswa Baru //Journal Of Human And Education (JAHE). 2023. T. 3. №. 2. -P. 172-178.
5. Firdaus F. et al. Pelatihan Manajemen Referensi Mendeley dan Turnitin Sebagai Upaya Peningkatan Kualitas Karya Ilmiah Mahasiswa // Bantenese: Jurnal Pengabdian Masyarakat. 2023. T. 5. №. 2. -P. 269-287.
6. Anvarovna X.S. Pedagoging Ilmiy-Innovatsion Faoliyatini Rivojlantirish //Law, policy and society. 2024. T. 1. №. 3. -P. 47-51.

REZYUME. Mazkur maqolada ilmiy tadqiqot natijalarini nashr etishda "Mendeley" bibliografik ma'lumotlar platformasidan foydalanish metodikasi batafsil yoritib berilgan.

РЕЗЮМЕ. В статье подробно описана методология использования платформы библиографических данных «Mendeley» для публикации результатов научных исследований.

SUMMARY. This article describes in detail the methodology of using the Mendeley bibliographic data platform for publishing the results of scientific research.

ОБУЧЕНИЕ ИДИОМАТИЧЕСКИМ ВЫРАЖЕНИЯМ АНГЛИЙСКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ ЧЕРЕЗ СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

М.А.Калабаева – старший преподаватель

Каракалпакский государственный университет имени Бердха

Таянч сўзлар: киёсий таҳлил, идиомалар, дунёнинг лингвистик тасвири, лексик экспликаторлар, семантика таққослаш.

Ключевые слова: сравнительный анализ, идиомы, языковая картина мира, лексические экспликативы, семантика сравнения.

Key words: comparative analysis, idioms, linguistic world view, lexical explicators, semantics comparison.

Важным компонентом лингводидактической базы процесса изучения английского языка как специальности в вузах нашей страны, несомненно, является сравнительный анализ двух языков. Такое сопоставление необходимо, прежде всего, потому что именно идиоматика отражает специфические черты национальных языковых картин мира, которые, в свою очередь, могут быть идентифицированы и охарактеризованы только на фоне иного языка.

В нашем случае существует необходимость в произведении сравнительного анализа идиом английского и

файлни ishga tushiramiz. Dasturni to'liq ishga tushirish uchun Elsevier platformasida ro'yxatdan o'tish kerak.

2. Mendeley dasturini ishga tushirib va ro'yxatdan o'tgan akkaunt bilan platformani faollashtirgach, Microsoft Office ilovalarini yopamiz va Mendeleyning "Tools" → "Install MS Word plugin" menyusidan MS Word pluginini o'rnatishni faollashtiramiz. Word dasturini ishga tushirgach "Ссылка" menyusida mendeley uchun alohida vazifalar paneli ajratilgani va faol holatda turganligi, dasturlarni o'zaro integratsiyalashgani tekshiriladi.

3. Word dasturida tayyorlanayotgan maqola uchun qo'yiladigan iqtibosni «Ссылка» menyusining "Insert Citation" tugmasi bosiladi va hosil bo'lgan darchadan "Go To Mendeley" tugmachasi faollashtiriladi. Mendeley dasturi yuklangach kerakli adabiyot tanlanadi va dasturdan "Cite"-iqtibos keltirish buyrug'i faollashtiriladi va word dasturidan "insert bibliography" tugmachasini bosish orqali adabiyotlar ro'yxati shakllantiriladi.

Xulosa va tavsiyalar.

Mazkur tadqiqotni o'tkazish asosida ilmiy tadqiqot natijalarini nashrga tayyorlash bo'yicha ilmiy faoliyat bilan band bo'lgan respondentlarning ko'nikmalari o'rganib chiqildi va tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari bo'yicha bibliografik ma'lumotlar platformalaridan foydalanish holatlari o'rganilib, maqolalarni xalqaro talablar asosida shakllantirilish bo'yicha amaliy ko'rsatmalar berildi.

Ilmiy tadqiqot natijalarini nashrga tayyorlashning zamonaviy dasturiy ta'minotidan foydalanishni targ'ib etish va nashriyotlarda bibliografik ma'lumotlar platformalaridan foydalanish bo'yicha mualliflarga talablarni kuchaytirish, yurtimiz olimlarining ishlarini ommalashtirishni kafolatlaydi.

узбекского языков. В связи с этим нами сделан ряд следующих важных, с нашей точки зрения, наблюдений общего характера, касающихся видов тропов, лежащих в основе образности идиом.

1. Среди идиом как узбекского, так и английского языков, есть немало таких, которые построены как сравнительные обороты – ср. мум тишлагандай (букв. «как воск прикусил» – хранить абсолютное молчание); сувга тушган нондай (букв. «как попавший в воду хлеб» – быть обескураженным, потерять решимость, быть разочарованным); отнинг калласидай (букв. «как